

Magdalena WADOWICKA

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

**MIASTA W DOBIE GLOBALIZACJI:
KORPORACJE TRANSNARODOWE W POLSKICH MIASTACH
A DOSTĘPNOŚĆ NOWOCZESNEJ PRZESTRZENI
DLA BIZNESU**

**CITIES IN THE AGE OF GLOBALIZATION: TRANSNATIONAL
CORPORATIONS IN POLISH CITIES AND THE AVAILABILITY
OF MODERN BUSINESS SPACE**

ABSTRACT: Globalisation embraces primarily those cities which are the main nodes of the global economic network. It is there that great transnational corporations locate their activity, an intensive information exchange takes place, and the largest global flows are recorded. Cities strive to adapt their economic and spatial structure to the requirements of the competitive global economy by undertaking huge infrastructural investments and developing new forms of economic space organisation, including scientific-technological parks, high-quality spaces providing services to manufacturers and business, and modern office sectors where headquarters of global corporations, international economic organisations and financial institutions are concentrated. The aim of this paper is to analyse the resources of modern business space, in particular high-quality office premises and technological parks, in Polish cities in the age of globalisation.

KEY WORDS: city, globalisation of economy, transnational corporations, office market, technological parks

Wprowadzenie

Badania prowadzone nad procesami globalizacji wskazują na silny związek skali globalnej i lokalnej. Wielu autorów zwraca uwagę, że poprzez coraz intensywniejsze relacje globalne, inicjowane w szczególności w wyniku działalności korporacji transnarodowych, rozwój staje się bardziej punktowy niż powierzchniowy (por. Robertson 1995, Sassen 2006, Scott 2001, Castells 1989, Friedmann 1995, Graham, Marvin 2001). Globalizacja obejmuje swym zasięgiem przede wszystkim miasta, które stają się głównymi węzłami w globalnej sieci gospodarczej (por. *Globalizacja...* 2000, *Aglomeracje*

miejskie... 2009). To tutaj swoją działalność lokalizują wielkie korporacje transnarodowe, następuje intensywna wymiana informacji, odnotowywane są największe przepływy globalne zarówno międzynarodowych kapitałów inwestycyjnych, zaawansowanych technologii, jak i wysokiej jakości kapitału ludzkiego.

Miasta próbują dostosować swoją strukturę gospodarczą i przestrzenną do wymagań konkurencyjnej gospodarki globalnej podejmując wielkie inwestycje infrastrukturalne (telekomunikacyjne, transportowe, komunikacyjne, budowę futurystycznych portów lotniczych i dworców kolejowych) oraz rozwijając nowe formy organizacji przestrzeni gospodarczej, w tym technopolis (miejsca związane z pracą nad nowoczesnymi technologiami), parki naukowo-technologiczne, wysokiej jakości przestrzenie świadczenia usług dla producentów i biznesu, nowoczesne dzielnice biurowe, będące miejscem koncentracji siedzib zarządów korporacji globalnych, międzynarodowych organizacji gospodarczych i instytucji finansowych (Benko 1993, Scott 1988).

Celem opracowania jest analiza działalności korporacji transnarodowych w polskich miastach oraz zasobów nowoczesnej przestrzeni dla prowadzenia biznesu, w szczególności wysokiej jakości powierzchni biurowych oraz parków technologicznych w polskich miastach w dobie dynamicznej globalizacji.

Miasta jako główne węzły w globalnej sieci gospodarki

W miastach państw wysoko rozwiniętych (w Europie Zachodniej, Ameryce Północnej i Japonii) już od lat siedemdziesiątych XX w. obserwowano dynamiczny rozwój sektora finansowego, funkcji telekomunikacyjnych i współpracy międzynarodowej oraz jednocześnie wypieranie funkcji przemysłowych, przy zachowaniu funkcji zarządzających i badawczo-rozwojowych, co wpłynęło na szybkie dopasowanie struktury gospodarczej i przestrzennej do potrzeb globalizującej się gospodarki. Na początku XXI w. następuje dalsza deindustrializacja tych miast, rozwój usług bankowych i ICT (technologii informacyjno-komunikacyjnych) oraz koncentracja uczelni wyższych, instytutów badawczych i stowarzyszeń akademickich, a także działalności i twórczości kulturalnej (por. Słodczyk 2001, Węclawowicz 2007, Szymańska 2008). W miastach tych bardzo wysokie nakłady inwestycyjne przeznaczają się na budowę nowoczesnych dzielnic biurowych oraz na rozwój sektora nowoczesnych technologii, w tym na powstawanie i rozwój technopolis, parków naukowych i ośrodków badań innowacyjnych, skupiających firmy zaawansowanych technologii, uczelnie wyższe, instytuty badawcze i usługi dla przedsiębiorstw.

Swoje miejsce w globalnej gospodarce próbują odnaleźć także miasta krajów rozwijających się, zwłaszcza ulegające gwałtownej urbanizacji miasta Azji Południowej i Wschodniej. W krajach rozwijających się (głównie w Indiach) częstym zjawiskiem jest powstawanie tzw. miast dualnych (Pacione 2006), co ma miejsce na przykład w przypadku Bombaju czy też Delhi, gdzie obok pozbawionych infrastruktury, wielomilionowych dzielnic slumsów rozwijają się nowoczesne, uporządkowane przestrzen-

nie centra biznesowe, dzielnice administracyjno-biurowe czy centra technologiczne (Bangalore), w których swoje siedziby mają największe korporacje transnarodowe świata.

Obserwowane zmiany w strukturze przestrzennej i gospodarczej miast są efektem rozwoju funkcji globalnych i globalizacji przestrzeni miejskiej. W literaturze przedmiotu istnieje wiele klasyfikacji i kryteriów wyodrębniania miast globalnych (Friedmann 1995, Hall 1997, *World cities...* 1995, Sassen 2001, 2006). Według Friedmanna (1995) miasto globalne powinno przede wszystkim:

- charakteryzować się wysoką koncentracją ważniejszych korporacji międzynarodowych, organizacji ekonomicznych oraz politycznych,
- być światowym centrum usług,
- być dużym węzłem komunikacyjnym i transportowym,
- dysponować szeroko rozwiniętą sferą usług.

W badaniach miast globalnych w XXI w. zaczęto wyróżniać cztery grupy usług wyższego rzędu (Hall 2005):

1. usługi finansowe i biznesowe – bankowość, ubezpieczenia, usługi biznesowe,
2. „władza i wpływy” lub „zarządzanie i kontrola” – lokalizacja agend rządowych, głównych siedzib organizacji gospodarczych i korporacji transnarodowych,
3. twórczość i działalność kulturalna – teatry, opery, balety, sale koncertowe, muzea, galerie, wystawy,
4. turystyka biznesowa i wypoczynkowa – hotele, restauracje, bary, rozrywka, usługi transportowe.

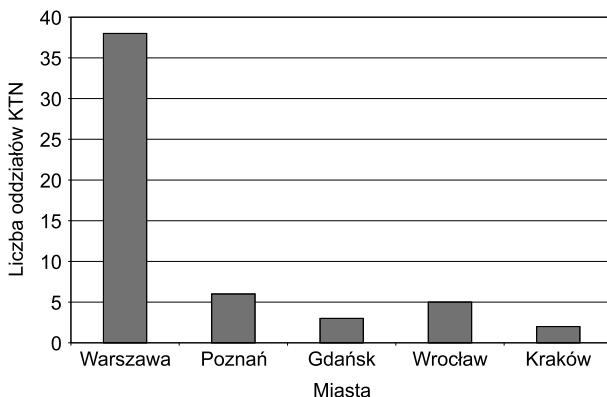
Wśród miast globalnych znajdujących się najwyżej w hierarchii wymienia się Nowy Jork, Londyn i Tokio – miasta będące największymi wytwórcami i dostawcami informacji dla gospodarki globalnej oraz światowymi ośrodkami zarządzania i kontroli (Friedmann 1995, Sassen 2001, 2006, Parysek 2005, Szymańska 2008).

Działalność korporacji transnarodowych w polskich miastach

Jak już wcześniej wspomniano, globalizacja obejmuje swym zasięgiem przede wszystkim miasta, które poprzez działalność korporacji transnarodowych (KTN) włączane są w globalny system gospodarczy. W polskich miastach swoją działalność zlokalizowało 46 spośród 100 największych na świecie korporacji transnarodowych. Należą do nich m.in.: General Electric, Toyota Motor Corporation, France Telecom, Volkswagen AG, Siemens AG, Nestle SA, Hewlett-Packard, GlaxoSmithKline, Bayer AG, Unilever, Metro AG, Samsung Electronic i Cadbury. Korporacje transnarodowe lokalizują swoje inwestycje w największych miastach i ich strefach podmiejskich, zwłaszcza w Warszawie, Krakowie, Poznaniu i Wrocławiu, co związane jest w szczególności z obecnością uczelni wyższych i centrów badawczo-rozwojowych, dostępnością wysokiej jakości kapitału ludzkiego, dobrze rozwiniętą infrastrukturą transportową (lotniska między-

narodowe), usługami oraz sprzyjającym klimatem politycznym i biznesowym. Są to miejsca posiadające specyficzne, unikatowe zasoby w skali świata, będące źródłem przewag komparatywnych z punktu widzenia globalnej gospodarki.

Większość siedzib zarządów filii korporacji transnarodowych działających w Polsce zlokalizowanych jest w Warszawie (por. rysunek 1), która charakteryzuje się najwyższą atrakcyjnością inwestycyjną dla tychże korporacji (Wdowicka 2009).

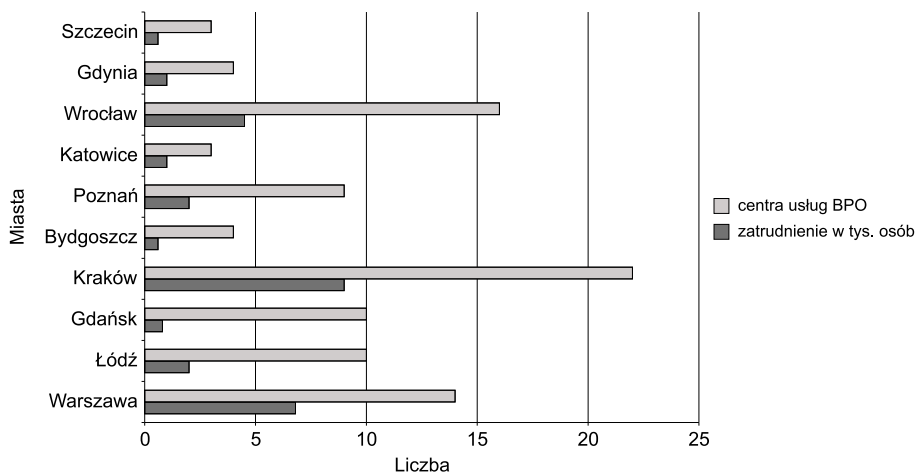

Rys. 1. Filie największych KTN świata w wybranych polskich miastach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UNCTAD z 2007 r. oraz Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych (PAIiIZ) z 2008 r.

Szczególnie wysoką atrakcyjnością cechują się polskie miasta dla lokalizacji centrów badawczo-rozwojowych (B&R) wielkich korporacji transnarodowych, a także sektora nowoczesnych usług dla biznesu (BPO), zwłaszcza w zakresie IT, finansów i księgowości. W Polsce zlokalizowanych jest najwięcej centrów usług BPO spośród wszystkich krajów Europy Środkowo-Wschodniej i tutaj też zostało utworzonych najwięcej miejsc pracy w tym sektorze. W 2010 r. w polskich miastach funkcjonowały 104 centra BPO (zatrudniające w największych ośrodkach miejskich łącznie ponad 26,3 tys. pracowników) oraz 57 centrów badawczo-rozwojowych korporacji zagranicznych, w których zatrudnionych jest kilka tysięcy polskich naukowców i specjalistów, zwłaszcza w sektorze teleinformatycznym, motoryzacyjnym, chemicznym i lotniczym¹. Centra te zlokalizowane są głównie w największych ośrodkach miejskich z rozbudowanym zapleczem akademickim. Najwięcej centrów badawczo-rozwojowych i centrów BPO powstało w Krakowie, Wrocławiu i Warszawie (por. rysunek 2). Wśród korporacji, które zainwestowały w polskich miastach w centra B&R lub centra BPO znajdują się m.in. GlaxoSmithKline, Microsoft, Siemens, Volkswagen, Bayer, Carlsberg, Citi Group, Ernst&Young, General Electric, Google, IBM, Volvo, Motorola.

¹ Opracowano na podstawie danych Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych (www.paiz.gov.pl).

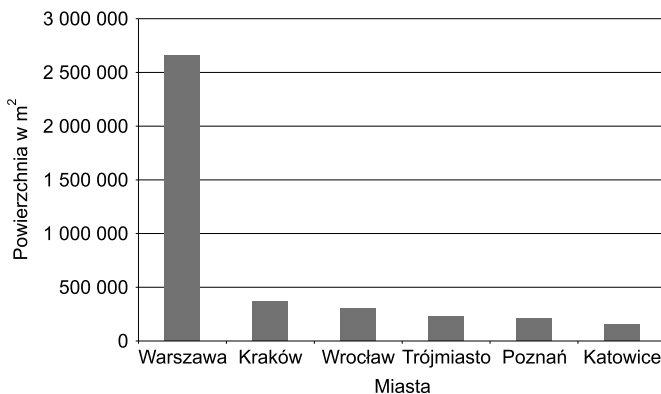

Rys. 2. Centra usług BPO korporacji zagranicznych w polskich miastach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PAliiZ z 2011 r.

Rynek nieruchomości biurowych w wybranych miastach

Jedną z najważniejszych cech decydujących o atrakcyjności polskich miast dla korporacji transnarodowych jest dostępność wysokiej jakości powierzchni biurowych. Największe zasoby nowoczesnej powierzchni biurowej (klasy A) znajdują się w Warszawie (ponad 2,6 mln m²), Krakowie i Wrocławiu (por. rysunek 3). Inwestycje biurowe lokalizowane są przede wszystkim w centralnych częściach miast. Rozwój rynków nieruchomości biurowych w największych miastach sprawił, że ośrodki te stały się obiektem zainteresowania rosnącej liczby międzynarodowych deweloperów.

Rys. 3. Zasoby nowoczesnej powierzchni biurowej (w m²) w wybranych miastach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Knight Frank, 2008, Rynek biurowy w głównych miastach Polski. I kwartał 2008; Knight Frank, 2009, Polska: Rynek komercyjny 2009; Knight Frank, 2011, Polska: Rynek komercyjny 2011.

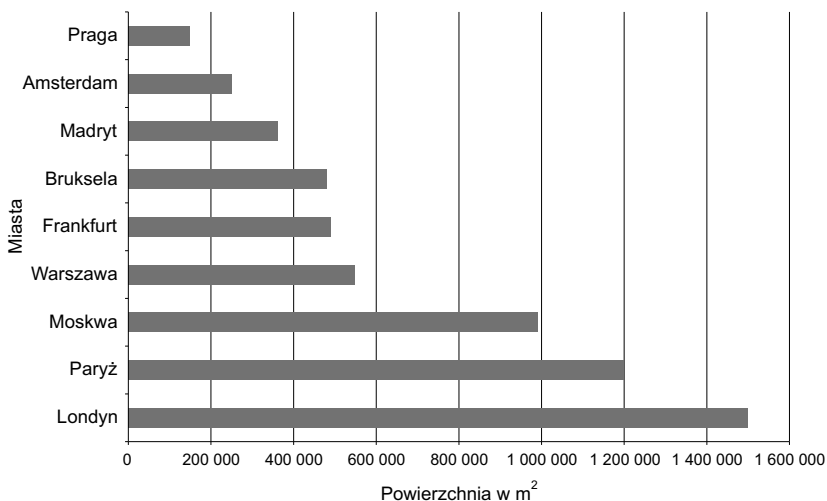
Poza Warszawą, która jest najbardziej dojrzałym rynkiem biurowym w Polsce, wysoką dynamiką rozwoju charakteryzuje się rynek biurowy w Krakowie. Na rynku nieruchomości biurowych w polskich miastach w 2010 r. – po dwuletnim okresie obniżonej dynamiki inwestowania, będącej konsekwencją globalnego kryzysu gospodarczego – zaobserwowano wyraźne oznaki ożywienia (Knight Frank 2011a). Zjawisko to znalazło wyraz zarówno w ożywionym popycie na nowoczesne powierzchnie biurowe w większości największych ośrodków miejskich, jak i w stopniowo rosnącej liczbie nowo rozpoczynanych inwestycji biurowych. Od początku 2010 r. na sześciu największych rynkach biurowych w Polsce (Warszawa, Kraków, Wrocław, Poznań, Trójmiasto i Katowice) ukończono realizację łącznie około 300 tys. m² nowych biur, z których ponad 40% zlokalizowanych jest w Warszawie. Jednocześnie rozpoczęto budowę 28 obiektów biurowych, oferujących łącznie około 407 tys. m² wysokiej klasy powierzchni biurowej na wynajem (Knight Frank 2011a). Największe zasoby powierzchni biurowej powstają obecnie w Warszawie (około 330 tys. m²) i w Krakowie (52 tys. m²), natomiast najmniejsze w Katowicach (10,2 tys. m²).

Efekty spowolnienia gospodarczego obserwowanego w poprzednich latach, kiedy to podejmowano realizację nielicznych projektów inwestycyjnych (w 2009 r. rozpoczęła się budowa zaledwie 16 inwestycji o łącznej powierzchni 89 tys. m²) odczuwano jeszcze w 2011 r. Według prognoz międzynarodowej firmy doradczej w dziedzinie nieruchomości Knight Frank, zasoby powierzchni biurowej na największych rynkach biurowych w Polsce w 2011 r. miały zwiększyć się łącznie o 196 tys. m², czyli o około 35% mniej niż w 2010 r. i o 60% mniej w stosunku do 2009 r.

W największych miastach w Polsce w 2010 r. wynajęto łącznie ponad 750 tys. m² nowoczesnej powierzchni biurowej, podczas gdy w największych miastach europejskich łącznie najem powierzchni biurowej wyniósł 14,8 mln m² (Knight Frank 2011b). Najwięcej spośród miast polskich zasobów powierzchni biurowej wynajęto w Warszawie (549 tys. m²), co stawia ją w czołówce miast europejskich, po Londynie (1,5 mln m²), Paryżu (1,2 mln m²) i Moskwie (992 tys. m²), a przed Brukselą, Frankfurtem, Madrytem, Mediolanem, Pragą czy Amsterdamem (por. rysunek 4). Wśród najemców nowoczesnej powierzchni biurowej przeważają korporacje z sektora finansowego i bankowości oraz IT. W najbliższym czasie kolejne korporacje transnarodowe zainteresowane są przeniesieniem do Polski swoich centrów usług finansowo-księgowych w ramach optymalizacji globalnych kosztów korporacji, co może stymulować realizację następnych projektów inwestycji biurowych w największych miastach.

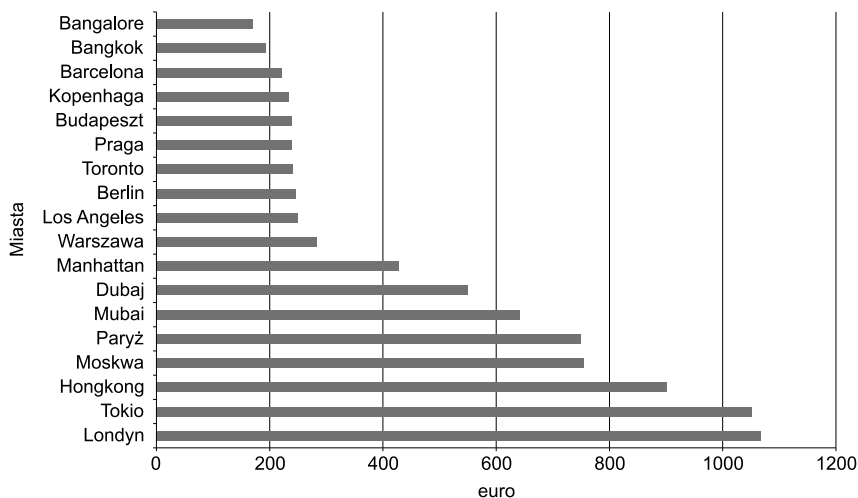
Współczynnik pustostanów w obiektach biurowych w największych polskich miastach wynosi od kilku do kilkunastu procent. W Warszawie współczynnik pustostanów (7%) należy do najniższych w Europie i na świecie (w większości miast amerykańskich i azjatyckich współczynnik ten oscyluje wokół 20%).

Ceny najmu nowoczesnej powierzchni biurowej kształtują się na poziomie 17 euro/m²/miesiąc w Warszawie (w najlepszych lokalizacjach 18,0–26,5 euro/m²) oraz od 14 do 17 euro/m² w Krakowie, Wrocławiu, Poznaniu, Trójmieście i Katowicach. Koszty najmu powierzchni biurowej w Warszawie są znacznie wyższe niż w Los Angeles, Berlinie, Toronto, Kopenhadze, Pradze, Bangkoku, Bangalore czy Barcelonie (por. rysunek 5).

Rys. 4. Najem nowoczesnej powierzchni biurowej (w m²) w wybranych miastach europejskich w 2010 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Knight Frank, 2011, *Global real estate markets. Annual review and outlook*.

Rys. 5. Koszty najmu nowoczesnej powierzchni biurowej w wybranych miastach świata w 2010 r. (w euro/m²/rok)

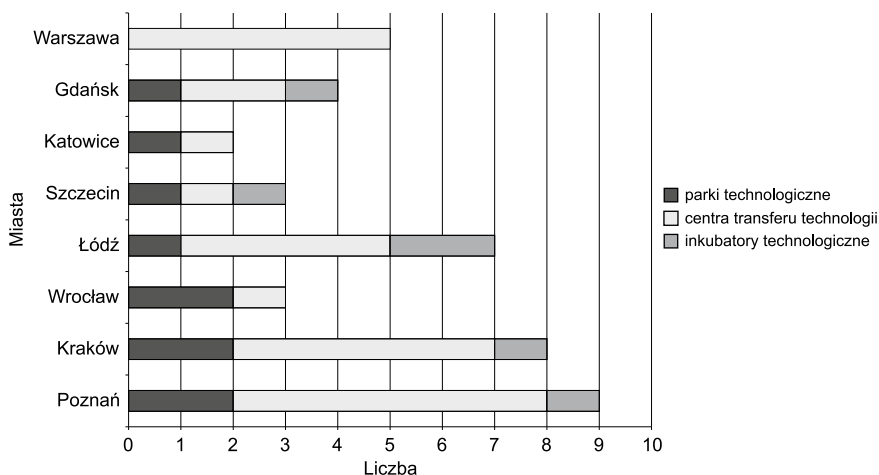
Źródło: Jak w rys. 4.

Parki technologiczne w polskich miastach

W polskich miastach, podobnie jak w miastach zlokalizowanych w innych regionach świata, oprócz realizacji nowoczesnych projektów biurowych coraz liczniej powstają innowacyjne struktury, wspomagające rozwój biznesu w dobie globalizacji gospodarki

(por. Dziemianowicz, Łukomska 2009, Dziemianowicz 2003). Należą do nich parki naukowo-technologiczne, centra transferu technologii i inkubatory technologiczne, tworzone w wyniku inicjatyw uczelni wyższych bądź lokalnych podmiotów prywatnych. W polskich miastach działa obecnie² 26 parków technologicznych, 47 centrów transferu technologii oraz 16 inkubatorów technologicznych. Najbardziej rozwiniętym organizacyjnie i koncepcyjnie typem ośrodków innowacyjności w Polsce są parki technologiczne³, wśród których ponad 76% stanowią parki w fazie dojrzałości (Kowalak 2010).

Najwięcej instytucji innowacyjnych skupiają w Polsce największe miasta (Poznań, Warszawa, Kraków, Wrocław, Łódź i Szczecin), charakteryzujące się rozbudowanym zapleczem akademickim (por. rysunek 6). Wśród instytucji innowacyjnych największymi zasobami powierzchni dysponują parki technologiczne. Zdecydowanie najwięcej zasobów powierzchni innowacyjnej, gdy idzie o polskie miasta, zlokalizowanych jest w Krakowie i Poznaniu (por. rysunek 7).

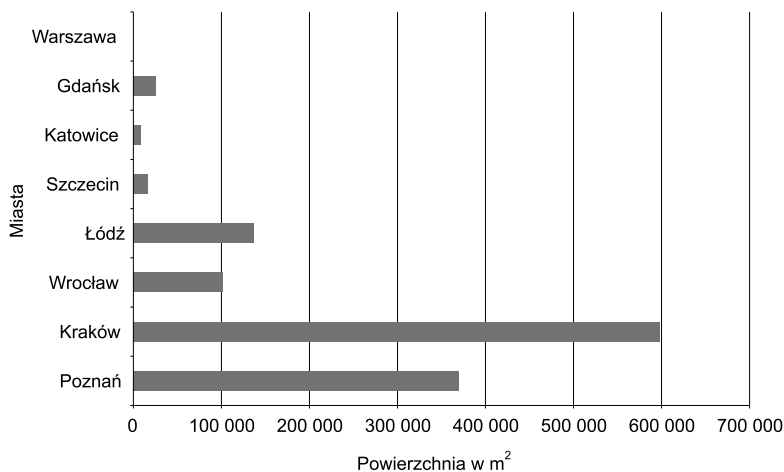

Rys. 6. Instytucje innowacyjne w wybranych miastach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości.

² Opracowano na podstawie danych Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (www.pi.gov.pl).

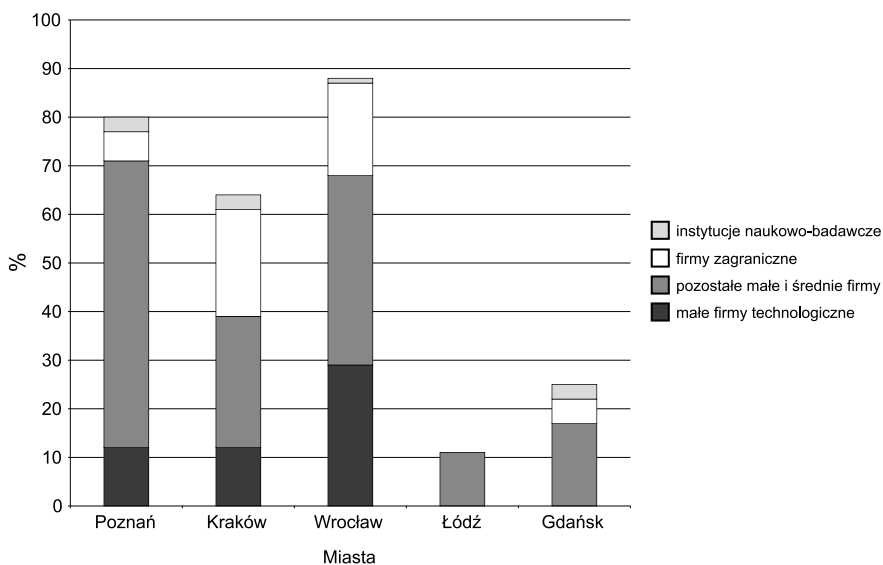
³ Park technologiczny (definicja zaczerpnięta z ustawy z 20 marca 2002 r. o finansowym wspieraniu inwestycji, DzU 2002, nr 41, poz. 363 i nr 141, art. 2 pkt 15, poz. 1177 oraz DzU 2003, nr 159, poz. 1537) to zespół wyodrębnionych nieruchomości wraz z infrastrukturą techniczną, utworzony w celu dokonywania przepływu wiedzy i technologii pomiędzy jednostkami naukowymi w rozumieniu art. 2 pkt 9 ustawy z 8 października 2004 r. o zasadach finansowania nauki (DzU 2004, nr 238, poz. 2390 i nr 273, poz. 2703 oraz DzU 2005, nr 85, poz. 8727) a przedsiębiorcami, na którym przedsiębiorcom wykorzystującym nowoczesne technologie oferowane są usługi w zakresie doradztwa w tworzeniu i rozwoju przedsiębiorstw, transferu technologii oraz przekształcania wyników badań naukowych i prac rozwojowych w innowacje technologiczne; ponadto stwarza się tym przedsiębiorcom możliwość prowadzenia działalności gospodarczej przez korzystanie z nieruchomości i infrastruktury technicznej na zasadach umownych. Por. B. Kowalak, *Benchmarking parków technologicznych w Polsce. Raport*, Warszawa 2010.

Rys. 7. Zasoby powierzchni (w m²) w parkach technologicznych w wybranych miastach

Źródło: Jak w rys. 6.

Użytkownikami parków technologicznych są przede wszystkim małe i średnie firmy (stanowiące 66,3% wszystkich użytkowników parków) oraz małe firmy technologiczne (16,2%), a w zdecydowanie mniejszym stopniu firmy zagraniczne (9,8%) oraz instytucje naukowo-badawcze (3,4%). Strukturę użytkowników parków technologicznych w wybranych miastach Polski przedstawiono na rysunku 8.

Rys. 8. Struktura użytkowników parków technologicznych w wybranych miastach

Źródło: Jak w rys. 6.

Podsumowanie

W polskich miastach o stopniowym rozwoju funkcji globalnych można mówić w przypadku największych ośrodków, w szczególności Warszawy. W stolicy swoją działalność zlokalizowało 38 filii największych korporacji transnarodowych świata, liczne siedziby posiadają międzynarodowe instytucje finansowe i ubezpieczeniowe, co świadczy o włączaniu miasta w globalny system gospodarczy. Jednocześnie Warszawa charakteryzuje się najdynamiczniejszym wśród polskich miast rozwojem nowoczesnej przestrzeni dla prowadzenia biznesu. W mieście zlokalizowanych jest ponad 2,6 mln m² wysokiej klasy powierzchni biurowej, a kolejne 330 tys. m² powierzchni znajduje się w trakcie budowy. Warszawa plasuje się w czołówce miast europejskich pod względem zarówno wielkości zasobów powierzchni biurowej wynajmowanej przez korporacje globalne, jak i cen najmu powierzchni biurowej oraz niskiego współczynnika pustoszań.

Stosunkowo dynamicznie powstaje także nowoczesna przestrzeń dla prowadzenia biznesu w Krakowie, gdzie skoncentrowanych jest najwięcej w stosunku do innych polskich miast centrów badawczo-rozwojowych i centrów usług BPO korporacji transnarodowych. W Krakowie zlokalizowane są jednocześnie największe zasoby innowacyjnej powierzchni w parkach technologicznych i największe, po Warszawie, zasoby nowoczesnej powierzchni biurowej. Natomiast zmiany zachodzące w strukturze przestrzennej i gospodarczej pozostałych polskich miast charakteryzują się, na tle innych miast świata, niską dynamiką. Problemem polskich miast pozostają niskie nakłady przeznaczane na działalność badawczo-rozwojową, co hamuje podnoszenie poziomu innowacyjności gospodarek. Podczas gdy w Polsce w skali roku na działalność badawczo-rozwojową przeznaczana się średnio 0,57% PKB, to w pozostałych krajach Unii Europejskiej wartość ta wynosi średnio 1,83% w relacji do PKB.

Bibliografia

- Aglomeracje miejskie w Polsce na przełomie XX i XXI w.*, 2009, red. W. Maik, Wyd. Uczelniane WSG, Bydgoszcz.
- Benko G., 1993, *Geografia technopolii*, PWN, Warszawa.
- Castells M., 1989, *The informational city. Information technology, economic restructuring, and the urban-regional process*, Basic Blackwell Publishers, Oxford.
- Dziemianowicz W., 2003, *Global challenge and clusters as local response. Does it work in Warsaw? [w:] Europe in the perspective of global change*, red. A. Kukliński, Polish Association for the Club of Rome, Warszawa.
- Dziemianowicz W., Łukomska J., 2009, *Bieguny wzrostu, ośrodki centralne i metropolie – gdzie jesteśmy i dokąd zmierzamy? [w:] Potencjalne metropolie ze szczególnym uwzględnieniem Polski wschodniej*, red. Z. Makieła, Warszawa. Studia KPZK PAN, t. CXXII.
- Friedmann J., 1995, *The world cities hypothesis*, [w:] *World cities in a world system*, red. P.L. Knox, P.J. Taylor, Cambridge University Press, Cambridge.
- Globalizacja polskich metropolii*, 2000, red. A. Kukliński, J. Kołodziejski, T. Markowski, W. Dziemianowicz, Europejski Instytut Rozwoju Regionalnego i Lokalnego, Warszawa.

- Graham S., Marvin S., 2001, *Splintering urbanism. Networked infrastructures, technological mobilities, and the urban conditions*, Routledge, London–New York.
- Hall P., 1997, *Cities in civilization*, HarperCollins, London.
- Hall P., 2005, *The world's urban systems: A European perspective*, Global Urban Development.
- Knight Frank, 2008, *Rynek biurowy w głównych miastach Polski. I kwartał 2008*, www.knightfrank.com.
- Knight Frank, 2009, *Polska: Rynek komercyjny 2009*, www.knightfrank.com.
- Knight Frank, 2011a, *Polska: Rynek komercyjny 2011*, www.knightfrank.com.
- Knight Frank, 2011b, *Global real estate markets. Annual review and outlook*, www.knightfrank.com.
- Kowalak B., 2010, *Benchmarking parków technologicznych w Polsce. Raport*, Wyd. Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa.
- Pacione M., 2006, *City profile Mubai*, „Cities” vol. 23, nr 3, s. 229–238.
- Parysek J., 2005, *Miasta polskie na przełomie XX i XXI wieku. Rozwój i przekształcenia strukturalne*, Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań.
- Robertson R., 1995, *Glocalization: Time-space and homogeneity-heterogeneity*, [w:] *Global modernities*. Sage publications, red. M. Featherstone, S. Lash, R. Robertson, London.
- Sassen S., 2001, *The global city*, Princeton, Princeton University Press, New York.
- Sassen S., 2006, *Cities in a world economy*, Pine Forge Press, Thousand Oaks.
- Scott A.J., 1988, *New industrial spaces. Flexible production organization and regional development in North America and Western Europe*, Pion, London.
- Scott A.J., 2001, *Global city-regions. Trends, theory, policy*, Oxford University Press, Oxford.
- Ślodziak J., 2001, *Przestrzeń miasta i jej przeobrażenia*, Uniwersytet Opolski, Opole.
- Szymańska D., 2008, *Urbanizacja na świecie*, PWN, Warszawa.
- Wdowicka M., 2009, *Activity of transnational corporations as a sign of inclusion of Polish cities in globalization processes*, [w:] *Multilayered cities and urban systems*, red. G.R. Anant, IGU Urban Geography Commission Emerging Urban Transformations and Hyderabad Metropolitan Development Authority & Osmania University India, Hyderabad, s. 385–404.
- Węclawowicz G., 2007, *Geografia społeczna miast*, PWN, Warszawa.
- World cities in a world system*, 1995, red. P.L. Knox, P.J. Taylor, Cambridge University Press, Cambridge.

MIASTA W DOBIE GLOBALIZACJI: KORPORACJE TRANSNARODOWE W POLSKICH MIASTACH A DOSTĘPNOŚĆ NOWOCZESNEJ PRZESTRZENI DLA BIZNESU

ABSTRAKT: Globalizacja obejmuje swym zasięgiem przede wszystkim miasta, które stają się głównymi węzłami w globalnej sieci gospodarczej. To tutaj swoją działalność lokalizują wielkie korporacje transnarodowe, następuje intensywna wymiana informacji i odnotowywane są największe przepływy globalne. Miasta próbują dostosować swoją strukturę gospodarczą i przestrzenną do wymagań konkurencyjnej gospodarki globalnej podejmując wielkie inwestycje infrastrukturalne oraz rozwijając nowe formy organizacji przestrzeni gospodarczej, w tym parki naukowo-technologiczne, wysokiej jakości przestrzenie świadczenia usług dla producentów i biznesu, nowoczesne dzielnice biurowe, będące miejscem koncentracji siedzib zarządów korporacji globalnych, międzynarodowych organizacji gospodarczych i instytucji finansowych. Celem opracowania jest analiza działalności korporacji transnarodowych w polskich miastach oraz zasobów nowoczesnej przestrzeni dla prowadzenia biznesu, w szczególności wysokiej jakości powierzchni biurowych oraz parków technologicznych w polskich miastach w dobie dynamicznej globalizacji.

SŁOWA KLUCZOWE: miasto, globalizacja gospodarki, korporacje transnarodowe, rynek nieruchomości biurowych, parki technologiczne